

Список використаних джерел:

1. Акчуріна Ю.М. Удосконалення механізму антикризових санаційних заходів вітчизняних комерційних банківських установ / Ю.М. Акчуріна // Сучасні питання економіки і права. – 2011. – Вип. 1. – С. 74–79.
2. Концепція розвитку системи кредитної кооперації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2006 р. № 321-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/321-2006-%D1%80195>.
3. Національний банк України оголошує про запровадження нових вимог до капіталу банків, а також окремих вимог до системно важливих банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/article/17537272?annId=17537273×tampr=1432100955000>.
4. Поздишев В. Вимоги Базель III до основних параметрів діяльності банківських установ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/149.htm.
5. Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : Постанова Національного банку України № 23 від 25.01.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12/page>.
6. Проект Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ufin.com.ua/konceptcia/002.docndei.me.gov.ua/downloads/strategy.pdf.

Мыськив Г. В.

Учебно-научный институт предпринимательства и перспективных технологий
Национального университета «Львовская политехника»

**ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КРЕДИТНОГО РЫНКА УКРАИНЫ**

Резюме

Обоснована необходимость улучшения функционирования кредитного рынка Украины. Предложено совершенствование банковского и небанковского кредитования путем реализации финансово-экономических мероприятий. Основной акцент сделан на мероприятиях, которые в современный кризисный период будут эффективными для развития кредитной деятельности.

Ключевые слова: кредитный рынок, банки, небанковские учреждения, кредит, кредитный риск.

Myiskiv H. V.

Institute of Enterprise and Advanced Technologies
National University "Lviv Polytechnic"

**FINANCIAL AND ECONOMIC DIRECTION
OF IMPROVEMENT OF UKRAINE CREDIT MARKET DEVELOPMENT**

Summary

The article substantiates the necessity of improvement the functioning of the credit market of Ukraine. The author proposed to improve banking and non-bank lending in terms of implementation of financial and economic measures. The main focus is made on measures that will be effective for credit activities development in the current crisis period.

Keywords: credit market, banks, non-banks establishments, credit, credit risk.

УДК 336.1

Палійчук Т. В.

Науково-дослідний фінансовий інститут
ДННУ «Академія фінансового управління»

ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ

Проаналізовано результати податкової реформи в контексті впровадження фінансової децентралізації в Україні. Представлено оновлений перелік джерел наповнення місцевих бюджетів відповідно до останніх змін у податковому та бюджетному законодавстві. Здійснено оцінку статистичних даних бюджетів органів місцевої влади на відповідність критеріям поглиблення фінансової децентралізації. Визначено рекомендації для підвищення рівня фінансової децентралізації в Україні.

Ключові слова: фінансова децентралізація, податкова реформа, місцеві бюджети, податкові надходження, податок на доходи фізичних осіб, акцизний податок, місцеві податки та збори, міжбюджетні трансферти.

Постановка проблеми. Обов'язковою умовою ефективного функціонування фінансового механізму як інструменту забезпечення добробуту населення є раціональне використання бюджетних коштів (у т. ч. податків та зборів, сплачених громадянами). Досягнення оптимального

раціонального рівня використання бюджетних коштів можливе шляхом передачі повноважень та фінансових ресурсів із загальнодержавного рівня управління на субнаціональний на основі принципу субсидіарності. Такий процес перерозподілу функцій, повноважень та фінансових ресурсів на

їх виконання у бік місцевих органів самоврядування називається фіскальною децентралізацією, яка обумовлена необхідністю реалізації заходів щодо економного та раціонального використання державних коштів.

Основним джерелом наповнення державного і місцевих бюджетів України є податки та збори, а тому необхідно проаналізувати фіскальні повноваження місцевих органів влади та податкові надходження місцевих фінансових фондів у контексті фіскальної децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До питання децентралізації, зокрема фінансової, зверталися як вітчизняні вчені, зокрема С. Гасанов, О. Горун, О. Дроздовська, Т. Єфименко, О. Заверуха, Н. Ісаєва, О. Кириленко, В. Климова, В. Кудряшов, О. Майданник, А. Малярчук, О. Музика, Ю. Набатова, Л. Нікітіна, С. Хамініч, так і зарубіжні науковці, а саме: Р. Айхенберг, Д. Аронсон, Ш. Бланкарт, К. Зіммерман, О. Кван, Т. Кун, Р. Левітан, Р. Масгрейв, Дж. Панелла, В. Решт, Дж. Родден, Г. Роузен, Ч. Тібу, А. Фоссати та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак спостерігається деяка фраг-

ментарність вивчення проблематики теоретичних, еволюційних та практичних аспектів фіскальної децентралізації, фінансового забезпечення та розширення податкових повноважень органів місцевого самоврядування, а тому, зважаючи на сучасні реформи в Україні, необхідним є визначення ключових змін в оподаткуванні в процесі впровадження фіскальної децентралізації.

Мета статті полягає в аналізі та перевірці змін у податковій складовій фіскальної децентралізації на відповідність показників поглибленню децентралізації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перебудова централізованого укладу формування місцевих бюджетів, що функціонувала в Україні тривалий час (понад 20 років), потребує встановлення оптимального розмежування податкових надходжень між бюджетами різних рівнів і внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів у частині фіскальної децентралізації [1; 2]. Із 2015 р. уряд України почав працювати у напрямі реалізації адміністративно-територіальної реформи, децентралізації державного управління та фіскальної децентралізації.

Серед основних змін у бік децентралізації в оподаткуванні доцільно відзначити такі:

- органам місцевого самоврядування надано право самостійно приймати рішення щодо ставки податку на нерухоме майно для об'єктів житлової та нежитлової нерухомості (0–2% мінімальної зарплати за 1 кв. м) з урахуванням типів об'єктів та зональності їх розташування, а також права встановлювати пільги зі сплати цього податку (100% зібраних коштів надходять до місцевого бюджету);

- запроваджено акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів за місцем діяльності суб'єктів господарювання і зарахування його до відповідних бюджетів територіальних громад (міст, сіл, селищ);

- розширено механізми місцевого оподаткування за рахунок запровадження транспортного податку;

- залишено туристичний збір та збір за паркування транспортних засобів;

- збільшено частку зарахування екологічного податку до місцевих бюджетів;

- передбачено зарахування плати за надання адміністративних послуг за місцем їх справляння;

- врегульовано проблемні питання стягнення земельного податку за земельні ділянки, право власності на які не оформлено в установленому порядку відповідними суб'єктами господарювання;

- скорочено перелік пільг, що надаються державою, щодо сплати земельного податку та розширено можливості органів місцевого самоврядування в частині встановлення ставок та пільг щодо плати за землю (табл. 1).

Також Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України

Таблиця 1

Джерела наповнення місцевих бюджетів України в 2016 р.

Назва джерела доходів	Назва джерела доходів
1) податок на доходи фізичних осіб (до обласних бюджетів – 15%, до бюджетів міст обласного значення та районів – 60%);	6) 80% екологічного податку (до обласних бюджетів – 55%, до бюджетів міст обласного значення та районів – 25%);
2) 10% податку на прибуток підприємств (до обласних бюджетів);	7) + 25% плати за надра (окрім нафти і природного газу);
3) 100% державного мита;	8) місцеві збори;
4) 100% плати за надання адміністративних послуг;	9) єдиний податок;
5) збір із роздрібного продажу підакцизних товарів (2–5% вартості)	10) податок на майно (транспортний податок, плата за землю, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки)

Джерело: побудовано автором на основі [3–5]

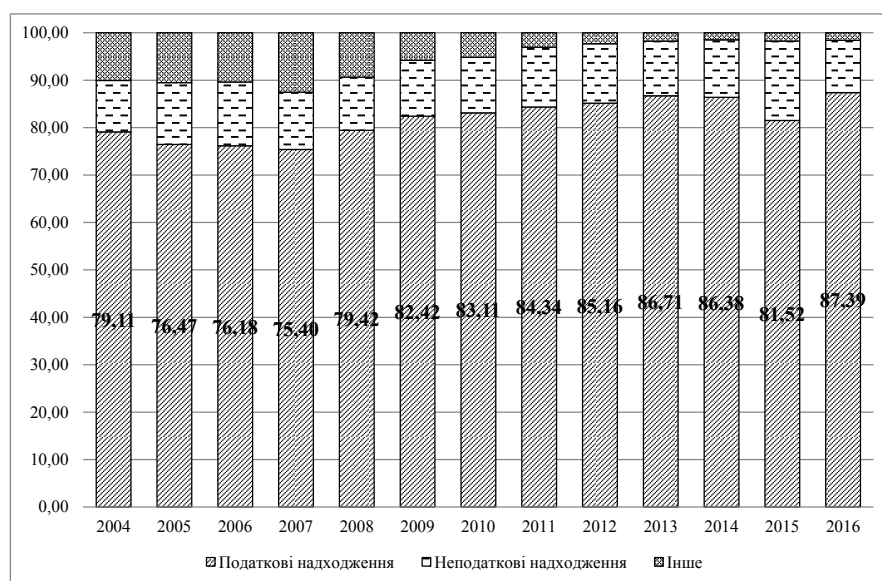

Рис. 1. Структура надходжень місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2004–2016* рр., %

* Виконання місцевих бюджетів 2016 р. станом на 30.04.16.

Джерело: побудовано автором на основі [8–10]

(щодо стабілізації фінансового стану держави та вдосконалення окремих положень соціальної політики)» [6]. Законом внесено зміни до 38 законодавчих актів. Зокрема, прийняті зміни щодо вдосконалення Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо бюджетної децентралізації)» [7] та до Податкового кодексу України (у частині зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування), які суттєво впливають на якість бюджетного забезпечення територіальних громад починаючи з 2016 р.

Проаналізуємо статистичні дані наповнення місцевих бюджетів України з точки зору рівня впровадження фіскальної децентралізації.

Аналіз структури місцевих бюджетів свідчить, що основою формування фінансових фондів місцевої влади були і залишаються податки та збори, що протягом 2004–2016 рр. становлять у середньому 80% усіх надходжень (без урахування трансфертів) (рис. 1), однак урахування міжбюджетних трансфертів показує, що частка податкових надходжень становить у середньому 40%, а трансфертів – 50% (рис. 2).

Також доцільно відмітити, що в 2015 та 2016 рр. (із початку впровадження фіскальної децентралізації до сьогодні) порівняно з попередніми роками помітно зменшилась частка податкових надходжень у структурі місцевого бюджету: якщо враховувати міжбюджетні трансферти, вона становить 33,36% у 2015 р. та 34,52% (рис. 2), хоча протягом 2004–2014 рр. у середньому становила понад 40% усього бюджету. Це суперечить задекларованому плану уряду України збільшити частку

власних фінансових ресурсів органів місцевої влади відповідно до критеріїв фіскальної децентралізації.

Однак із початку 2015 р. частка податкових надходжень скоротилася через перерозподіл доходів між державним і місцевими бюджетами, зокрема через часткове зарахування надходжень податку на доходи фізичних осіб, а саме частка податку на доходи фізичних осіб скоротилась із 71,63% усіх податкових надходжень у 2014 р. до 55,92% у 2015 р., середнє значення цього показника становить за 2004–2014 рр. 71,32% (табл. 1).

Податок на доходи фізичних осіб попри переспрямування його значної частки до державного бюджету продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом джерела доходної частини місцевих бюджетів.

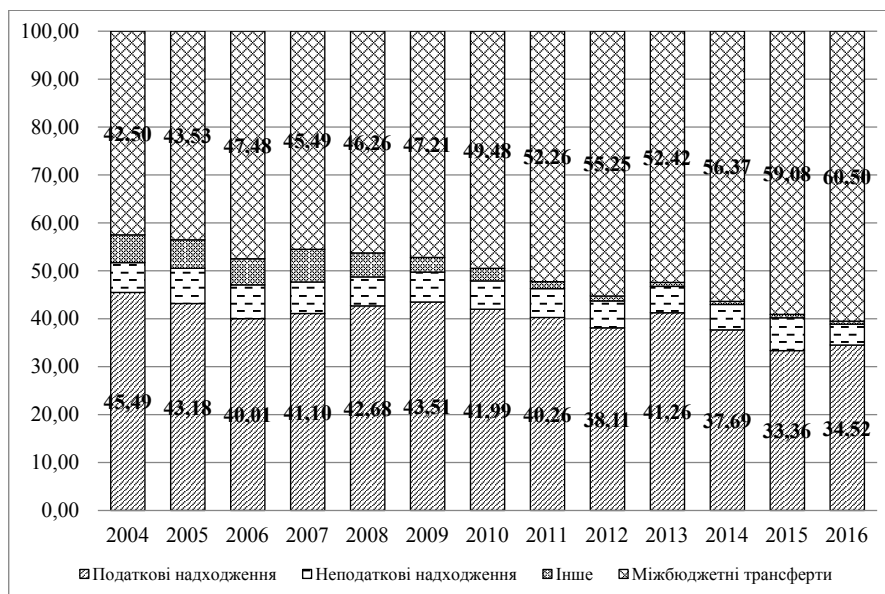

Рис. 2. Структура надходжень місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) за 2004–2016* рр., %

* Виконання місцевих бюджетів 2016 р. станом на 30.04.16.

Джерело: побудовано автором на основі [8–10]

Таблиця 1
Структура податкових надходжень місцевих бюджетів за 2004–2016 рр., %

Рік	Податок на доходи фізичних осіб	Акцизний податок	Плата за користування надрами	Податок на прибуток підприємств	Місцеві податки і збори	Інше
2004	69,91	0,24	0,21	0,76	3,08	25,79
2005	71,15	0,28	0,25	0,83	2,58	24,92
2006	75,06	0,21	0,24	1,02	2,11	21,36
2007	79,06	0,19	0,16	1,01	1,66	17,93
2008	78,24	0,18	0,32	0,68	1,40	19,18
2009	75,99	0,60	0,33	0,82	1,38	20,88
2010	76,24	1,04	0,27	0,58	1,22	20,65
2011	73,97	1,24	1,98	0,49	3,49	18,83
2012	71,13	1,45	2,04	0,52	6,36	18,51
2013	70,82	1,49	1,32	0,74	8,02	17,60
2014	71,63	0,18	1,63	0,30	9,22	17,04
2015	55,92	7,82	1,04	4,35	27,53	3,34
2016*	58,05	7,57	0,98	2,95	26,28	4,17

* Виконання місцевих бюджетів 2016 р. станом на 30.04.16.

Джерело: побудовано автором на основі [8–10]

Таблиця 2
Податкові надходження місцевих бюджетів за 2004–2016 рр., % від ВВП

Рік	Податок на доходи фізичних осіб	Акцизний податок	Плата за користування надрами	Податок на прибуток підприємств	Місцеві податки і збори	Інше	Всього
2004	3,6	0,0	0,0	0,0	0,2	1,3	5,2
2005	3,7	0,0	0,0	0,0	0,1	1,3	5,2
2006	4,2	0,0	0,0	0,1	0,1	1,2	5,6
2007	4,8	0,0	0,0	0,1	0,1	1,1	6,1
2008	4,8	0,0	0,0	0,0	0,1	1,2	6,2
2009	4,9	0,0	0,0	0,1	0,1	1,3	6,4
2010	4,7	0,1	0,0	0,0	0,1	1,3	6,2
2011	4,2	0,1	0,1	0,0	0,2	1,1	5,6
2012	4,3	0,1	0,1	0,0	0,4	1,1	6,1
2013	4,5	0,1	0,1	0,0	0,5	1,1	6,3
2014	4,0	0,0	0,1	0,0	0,5	0,9	5,6
2015	2,8	0,4	0,1	0,2	1,4	0,2	5,1
2016*	2,6	0,3	0,0	0,1	1,2	0,2	4,5

* Виконання місцевих бюджетів 2016 р. станом на 30.04.16.

Джерело: побудовано автором на основі [8–10]

Таблиця 3

Надходження місцевих бюджетів
за 2004–2016 рр., % до ВВП

Рік/ Доходи	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Інше	Всього	Міжбюджетні трансферти
2004	5,2	0,7	0,7	6,6	4,9
2005	5,2	0,9	0,7	6,9	5,3
2006	5,6	1,0	0,8	7,3	6,6
2007	6,1	1,0	1,0	8,1	6,8
2008	6,2	0,9	0,7	7,8	6,7
2009	6,4	0,9	0,5	7,8	7,0
2010	6,2	0,9	0,4	7,4	7,3
2011	5,6	0,8	0,2	6,7	7,3
2012	6,1	0,9	0,2	7,1	8,8
2013	6,3	0,8	0,1	7,3	8,0
2014	5,6	0,8	0,1	6,5	8,3
2015	5,1	1,0	0,1	6,2	9,0
2016*	4,5	0,6	0,1	5,2	8,0

*Виконання місцевих бюджетів 2016 р. станом на 30.04.16.

Джерело: побудовано автором на основі [8–10]

Також доцільно відмітити суттєве підвищення частки місцевих податків та зборів у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів у 2015–2016 рр. (27,53% у 2015 р. та 26,28% у 2016 р.) порівняно з 2004–2014 рр., коли цей показник у середньому становив 3,74%.

Аналіз структури податкових надходжень місцевих бюджетів показує, що в 2015–2016 рр. зростала частка акцизного податку: 7,82% у 2015 р. та 7,57% у 2016 р., хоча протягом 2004–2014 рр. у середньому становила 0,64% усіх податкових надходжень. Це пов'язано із закріпленням та зарахуванням до бюджетів територіальних громад (міст, сіл, селищ) акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів за місцем діяльності суб'єктів господарювання відповідно до змін до бюджетного та податкового законодавства в контексті реалізації фіскальної децентралізації.

Одним із показників, що свідчить про економічне зростання та покращання добробуту громадян у контексті цього дослідження, є частка податкових надходжень місцевих бюджетів у ВВП. В Україні в 2015–2016 рр. спостерігається зменшення частки податкових надходжень місцевих бюджетів у ВВП (5,1% у 2015 р. та 4,5% у 2016 р.) порівняно з показниками

2004–2014 рр. (у середньому 5,7%) (табл. 2). Аналіз цього показника свідчить про негативну динаміку економічного зростання та зниження рівня добробуту населення. Однак у розрізі податків видно, що частка місцевих податків і зборів у ВВП у 2015–2016 рр. зросла (1,4% у 2015 р. та 1,2% у 2016 р.) порівняно з 2004–2014 рр. (частка у середньому становить 0,22%), що свідчить про деяке покращання у формуванні місцевих фінансових фондів.

У цілому знижувалася частка власних доходів місцевих бюджетів у ВВП та зростала частка міжбюджетних трансфертів із державного до місцевих бюджетів, що забезпечило відносно незмінний рівень доходів місцевих бюджетів як частки ВВП упродовж останніх років. У 2004–2016 рр. спостерігається збільшення обсягів передачі міжбюджетних трансфертів із державного до місцевих бюджетів: із 4,9% ВВП у 2004 р. до 8,0% ВВП у 2016 р. (табл. 3).

Висновки. Податкова реформа є ключовим елементом у визначенні необхідних ресурсів фіскальної децентралізації. В Україні вже зроблені перші кроки в бік децентралізації фіскальних повноважень та змінено перелік податкових надходжень

місцевих фінансових фондів. Однак задекларовані зміни, що спрямовані на поглиблення фіскальної децентралізації, повноцінно не реалізовані, про це свідчить аналіз статистичних даних надходжень місцевих бюджетів.

Для того щоб підвищити рівень фіскальної децентралізації в Україні за допомогою податкової реформи, необхідно орієнтуватися на досягнення таких цілей та завдань: забезпечити бюджетну автономію та фінансову самостійність місцевих бюджетів; закріпити за місцевими бюджетами стабільні джерела доходів і розширити дохідну базу місцевих бюджетів (під час перегляду податків повинні враховуватися видатки, для того щоб дати можливість їм виконувати взяті на себе повноваження); розподілити компетенції між рівнями влади за принципом субсидіарності; децентралізувати видаткові повноваження у соціально-культурній сфері; запровадити нові види трансфертів і посилити відповідальність профільних міністерств за реалізацію державної політики у відповідних галузях; удосконалити порядок бюджетного регулювання та вирівнювання; спростити процедури надання місцевих гарантій та здійснення запозичень від міжнародних фінансових організацій.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи : Закон України від 28.12.2014 № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
3. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456- VI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/>.
5. Офіційний сайт Реформи децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua>.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо стабілізації фінансового стану держави та удосконалення окремих положень соціальної політики) : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57386.
7. Про внесення змін до Бюджетного кодексу щодо узгодження норм Бюджетного кодексу із змінами до галузевого та податкового законодавства : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57387.
8. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ibser.org.ua/>.

9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
10. Бюджет України. Доходи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://costua.com/budget/revenue/#29>.
11. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України станом на 01.02.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Monthly%202016/2016_01_budget_new_ukr1.pdf.
12. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України станом на 01.02.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Monthly%202016/2016_02_budget_new_ukr.pdf.
13. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України станом на 01.02.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Monthly%202016/2016_03_budget_new_ukr.pdf.
14. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної системи України станом на 01.02.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Monthly%202016/2016_04_budget_new_ukr.pdf.

Палийчук Т. В.

Научно-исследовательский финансовый институт
ГУНУ «Академия финансового управления»

ФИСКАЛЬНАЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ: НАЛОГОВЫЙ АСПЕКТ

Резюме

Проанализированы результаты налоговой реформы в контексте внедрения фискальной децентрализации в Украине. Представлен обновленный перечень источников наполнения местных бюджетов в соответствии с последними изменениями в налоговом и бюджетном законодательстве. Осуществлена оценка статистических данных бюджетов органов местной власти на соответствие критериям углубления фискальной децентрализации. Определены рекомендации для повышения уровня фискальной децентрализации в Украине.
Ключевые слова: фискальная децентрализация, налоговая реформа, местные бюджеты, налоговые поступления, налог на доходы физических лиц, акцизный налог, местные налоги и сборы, межбюджетные трансферты.

Paliichuk T. V.

Scientific-Research Financial Institute
SESE “Academy of Financial Management”

FISCAL DECENTRALIZATION: TAX ASPECTS

Summary

In the article the results of tax reform in the context of fiscal decentralization in Ukraine are analyzed. Presented an updated list of sources for local budgets in accordance with recent changes in the tax and budget legislation. The estimation of statistical data of local governments' budgets to meet the criteria of deepening fiscal decentralization is made. Determined recommendations to improve the degree of fiscal decentralization in Ukraine.

Keywords: fiscal decentralization, tax reform, local budgets, tax revenues, income tax, excise tax, local taxes and fees, intergovernmental transfers.

УДК 336.71

Пантелєєва Н. М.

Черкаський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи»

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Обґрунтовано предмет, функції та принципи методології дослідження фінансових інновацій у банківській системі. Розкрито основні методологічні підходи до дослідження фінансових інновацій. Розроблено концептуальний підхід до дослідження фінансових інновацій у банківській системі.

Ключові слова: методологія, інновації, фінансові інновації, теорія інновацій, закон діалектики, системний підхід.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство усвідомлює зміни, що відбуваються у світі внаслідок глобалізаційних процесів, відчуває домінування фінансової цивілізації, коли значущість грошей стала занадто високою, а розрив між реальним і фінансовим секторами економіки

постійно збільшується за рахунок зростання віртуального фінансового капіталу. Усвідомлення таких змін потребує розуміння природи нових ризиків і загроз, змушує шукати нові механізми їх мінімізації. У цьому контексті важливого значення набуває необхідність поглиблення дослі-